

Provincia Italiana di Viterbo
Fondo librario antico
Castellorotondo
C. 1000

Fondo librario antico dei Gesuiti

www.fondolibrarioantico.it

SANCTI
FRANCISCI BORGIAE
ET SANCTI
FRANCISCI XAVERII
SOCIETATIS JESU

DE PRAEDICATIONE EVANGELICA

PARAENESES

AD VIROS APOSTOLICOS
COELESTIS SAPIENTIAE ARTIBUS
ATQUE COPIIS INSTRUENDOS
NUNC PRIMUM SIMUL EDITAE.

6828

S.F.
—
40

VENETIIS

TYPIS FRANCISCI ANDREOLAE

M.DCCCL.

25A 10 D 24

G
I
1016

SANCTI
FRANCISCI BORGIAE

ET SANCTI
FRANCISCI XAVIERII

SOCIETATIS IESU
DE PRAEDICATIONE FRANCISCAE

PARANESSES

AD VIROS APOSTOLICOS
COLLECTIS SERMONIBUS ANTIQVIS
ATQUE COPIS INSTRUENDOS
HINC PRIMUM SIMUL EDITATAE

1016
G I

VENEZIIS
TYPIS FRANCISCI ANDREOLAE
MDCCLII

LUDOVICO . FLANGINIO

MARCI . F. P. V.

COMMENDATIONE . SAPIENTIAE

VIRO . CLARISSIMO

SANCTAE . ROMANAE . ECCLESIAE

CARDINALI

PATRIARCHAE . VENETORUM

&c. &c.

AMPLITUDINEM . DIGNITATIS

GRATULATUR

MAURUS . BONUS . EX . S. I.

QUM DEI IMMORTALIS NU-
mine clementiaque, ad tuae
dignitatis amplificationem

EUDOVICO . FLANGINO

MARCI . S . N .

COMMITATIONE . S .

VINO . S .

ROMANA . S .

GARDINALE

PATRIARCHE . S .

CC .

AMBITUUM . S .

GRATULATUR

MARCI . S . N .

QUM DEI IMMORTALIS IN-
tine clementis ad 1082
dignitate amplificationem

factum sit, ut PATER et
 PASTOR PATRIAE (qui ho-
 nor amplissimus in hac Ci-
 vitate) rei christianae mo-
 derandae constitutus fueris:
 Equidem statim coepi mecum
 animo cogitare, si qua pos-
 sem officium observantiae
 meae, quod est verae gratu-
 lationis, laetitiamque bono-
 rum omnium publice testari.

Et quoniam hoc ingenio
 nihil egregium, nihil ista tua
 Sapientia dignum moliri va-
 leo; ne tempori deesse vi-
 dear, haec saltem non aliena,
 veluti ex domestico thesauro
 Veterum Patrum Societatis
 Iesu praeclara monumenta of-
 ferenda tibi esse duxi; ut

quae ante CCL. annos com-
moda et adjumenta ad rem
christianam propagandam con-
firmandamque attulerint, ea-
dem Nominis Tui fulgore
excitata reflorescant.

Quid enim utilius, quam
hujusmodi operibus, ceu mu-
nitissimis quibusdam praesi-
diis Ecclesiae firmitatem tue-
ri? Quid sanctius, quam Ec-
clesiasticorum hominum in-
genia Veterum Patrum exem-
plis atque voce instituere?
Habet enim ipsa vetustas ne-
scio quid auctoritatis et vi-
rium; atque Illi Ipsi in tra-
ctandis rebus arduis divinis-
que negotiis, ut ingenio et
mente beatiores, non huma-

nae sapientiae argutiis admirationem sibi comparare, neque subtilibus disputationibus popularem auram plausumque captare student; sed Legis vim ac Sanctitatem in hominum animis infigere penitissime conantur. Itaque quod evincere moliuntur, id longe efficacius praestant, quam si Chrysippeis illis essent artibus, atque copiis instructi; ut mentem afficiant, sensum immutent, animos efferant, & ipsum denique hominem, quantus quisque est, in virum perfectum transforment.

Quae me, PRAESUL AMPLISSIME, pepulerunt causae, ut Tibi hos Patrum nostrorum

foetus offerre auderem; eadem istam tuam Sapientiam facile adduxerunt, ut eos sub Nominis Tui praesidio tutelaque in lucem prodiisse patiare.

Quod reliquum est, Eminentiam tuam Deus Immortalis ad majorem sui Nominis gloriam, & Ecclesiae Catholicae firmamentum quam diutissime incolumem tueatur.

Venetiis . Kal. Januar.

An. M.DCCCII.

S. FRANCISCI BORGIAE

PRÆPOSITI GENERALIS

S. J.

ELLOGIUM.

A Philippo Alegambe adornatum. Bibl. Scri-
ptorum S. J. fol. Antuerpiæ 1643.

pag. 116.

S FRANCISCUS Borgia natione Hispanus, patria Valentinus sæculi nostri decus, & specimen Sanctitatis, spreto Gandiæ Ducatu, & amplissimis honoribus, opibus, deliciis clientelis, ac familiæ suæ ornamentis, Christi paupertate ditior, & humilitate honoratior, singulari Dei vocatione & impulsu, in recens natæ, & nondum cognitæ atque explicatæ Societatis obsequium se tradidit anno Salutis 1548. ætatis suæ 37.

A

Cardinalitiam Dignitatem a Julio III. Pont. Max. sibi oblatam constantissime repudiavit. Ejusdem Societatis in Hispania Commissarius Generalis fuit: Romæ bis Vicarius, ac demum Præpositus, ordine tertius, Generalis; quod munus officii VII. annos & III. menses sanctissime gessit: Cumque ex longa & laboriosa ad Hispaniarum, Lusitaniæ, Galliarum q. Reges profectio (qua jussu S. Pii V. Pont. Max. cum Cardinale Alexandrino functus fuerat) in Urbem, itineris laboribus confectus, æger ac pene exanimis rediisset, pridie Kal. Octobris sanctissime excessit e vita, anno salutis 1572. ætatis vero suæ 62. propemodum expleto. Eum SS. D. N. Urbanus VIII. Pont. Max. die 23. Novembris, anno 1624. catalogo Beatorum adscripsit, potestatemque fecit publico illum honore Ecclesiastici officii, & missæ celebratione colendi; eamque facultatem postridie Kal. Septembris, an. 1625. ad omnes etiam externos,

qui lege *Canonicarum Precum* tenentur, extendit: demum *Clemens X. Pont. Max.* plurimis magnisque miraculis clarum in *Sanctorum* numerum addidit. A *Sancta Theresia*, quæ ejus utebatur consiliis, vir Sanctus; a *Gregorio XIII. Pont. Max.* *Fidelis verbi Dei* administrator appellatus. Sacrum ejus corpus *Madridium* Roma translatum magna ibi veneratione & populi frequentatione in templo *Domus Professæ* servatur.

Idem & Auctor egregius opusculâ quædam *Hispanice* scripsit valde utilia, ad formandos mores, & profectum spiritus pertinentia, quæ typis olim excusa, non ita facile in manibus haberi possunt.

Ex his quædam hæc sunt.

1. *Christiani hominis speculum, seu, de Christianis operibus.*
2. *Collyrium Spirituale.*
3. *De Preparatione ad Sacram Eucharistiam.*
4. *Exercitatio Spiritualis ad sui cujusque cognitionem.*

- A 2

5. *Super Cantico trium Puerorum* = *Benedicite* =
6. *Sermo de verbis illis Lucae XIX. Ut appropinquavit Jesus, videns Civitatem, flevit super illam, dicens, si cognovisses & tu etc.*
- Quæ omnia latine reddidit alphonsus Deza Theologus Soc. Jesu.
7. *Libellus de Confusione sui*. editus anno 1546.
8. *Instructio Equitis Christiani*. A Vincentio Abundio Italice conversa. Venetiis ap. Gabrielem Jolium 1561.
9. *Epistola ad Socios Aquitanos, De mediis conservandi Spiritum Societatis & Vocationis nostræ*. Quam scripsit dum esset Præpositus Generalis, & extat inter Præpositorum Generalium Soc. Jesu Epistolas, ordine quarta.
10. *Meditationes de Passione Domini per omnes horas Canonicas*.
11. *Præcipuæ & maxime necessarie materiæ ex Summa Theologiæ D. Thomæ Aquinatis in litaniarum rationem reda-*

Æt. Valentia 1550, & iterum ap.
Joannem Mey. 1570.

12. *In Threnos Jeremie &c.*

13. *Meditationum in Evangelia, quæ per
annum, Dominicis & festis diebus le-
guntur in missa Tom. II.*

II. Præterea præclaras lectiones, alias qui-
bus extremam manum ponere non licuit.

14. *De ratione concionandi, seu de præ-
dicatione Evangelica libellus.* Antuerpiæ
typis Joachim Tornæsii. Quem cl. An-
dreas Schottus Soc. Jesu, una cum e-
jusdem S. Francisci Borgiæ vita, lati-
num fecit; quemq. bono rei christianæ
recudendum curamus. Est enim opus
numeris omnibus absolutum, ac tantæ
dignitatis & pretii, ut qui in officio
Evangelicæ prædicationis sese exercere
debeant, viam certam, eamq. brevem
& quasi compendiarium habeant, ex
ipso purissimo Evangelii fonte, atque
ex veterum Patrum instituto miro or-
dine explicatam, ad Christianæ Sapien-
tiæ præcepta sancte ornatèque tradenda,

A 3

& in auditorum animos penitissime in-
figenda .

Plura de clarissimo & sanctissimo vi-
ro non addimus , quoniam ejus vita
IV. libris comprehensa in manibus
habetur . Sed jam ipsum loquentem
audiamus .

SANCTI PATRIS
FRANCISCI BORGIAE S. J.
DE RATIONE CONCIONANDI
LIBELLUS.

C A P U T I.

*Præparatio ad concionandi munus cum
timore, & fiducia Dei.*

Qui ex officio, Superiorumque jussu,
de Superiore loco ad Populum de
Verbo Dei disserere student, ii optimo
jure cum Propheta dicere possunt: *Ti-*
mor, & tremor venerunt super me: Ti-
mor quidem ob muneris magnitudinem;
tremor vero, quia me ipse probe explo-
rans, quæ doceo, eadem re præstare de-
beo, ne minacem illam vocem audiam:
Quare Tu enarras justitias meas? Psalm.
49. etc. Ex altera parte si taceo, & ta-

A 4

lentum a Domino mihi creditum defo-
 dio ; timor quoque, & tremor erit, ne
 aliquando ad me quoque pertineat illud:
væ mihi, quia tacui. Isai. 6. Nec enim
 modicæ culpæ affinis est, qui ubera, &
 lac doctrinæ filiis Dei esurientibus ne-
 gat. Quod crimen, qui committant, &
 crudeles perinde sunt, atque lamiæ de-
 quibus, per Hieremiam Prophetam Deus
 sic expostulat. *Lamiæ nudaverunt mam-
 mam, lactaverunt catulos suos, filia Po-
 puli mei crudelis, quasi Struthio in deser-
 to.* Thren. 4. Si suggestum concionatu-
 rus ascendo, vereor, ne negligenter me
 comparaverim, careamque zelo honoris
 Dei, & salutis Proximorum: timeo, ne
 ambitione peccem, aut inanis gloriæ
 studio: quæ vitia vānum hominem, &
 sui amore obcæcatum comitari solent.
 Si, ut boni Ecclesiastæ, seu Concio-
 natoris munus expleam, divino Spiri-
 tu, gratiaque cœlesti opus est: quale
 nam hoc meum domicilium est, quod
 Dei Spiritus inhabitare velit, cum con-

hoc meum latronum spelunca sit, nidus serpentum, antrumque Dæmonum? Exod. 4. Hierem. I. Si Moyses, & Hieremias se coram Deo purgant, detestantque legationem, quod se indignos, & ineptos huic muneri, balbos item, & infantes cognoscerent. Isa. 6. si Isaias indigebat, quo Angeli manu urerentur, & mundarentur labia, prius quam cœleste nuntium proferret. Si innocentissimæ vitæ Christi Præcursor jam inde a puero pœnitentiam sectatus, solitudinis asperitatem amplectitur, ut hic Mundi Redemptorem, Agnumque Dei digito melius commonstraret. Luc. I. Matth. I. Si denique Salvator ipse, antequam ad Evangelicam prædicationem aggrediretur baptizari prius in Jordane voluit, & cœlos aperiri, unde potestas docendi a Patre Cœlesti accepta hac voce ab omnibus exaudiretur; *Ipsam audite*: Matth. 4. Si desertum ingreditur, jejuna, pugnat cum Dæmone, & vincit; quomodo non timebo qui in desertum

A 5

non abii? quomodo non tremam, qui in mundi horto desideo, nec cælos mihi apertos video, sed infernum potius merito peccatorum? neque Patris æterni vocem parendo audivi, sed Dæmonum potius sibila auscultavi, neque tentationes superavi, sed illis deditus captivum me tradidi?

Gentium Doctor Paulus humo affigitur, & oculorum lumen, ne mundum aspiciat, amittit. Deus enim Evangelii prædicatorem humiliari vult, atque terrena hæc aspicere prohibet. Quomodo ego superbus, & in terrenis rebus lynceus, in cælestibus & æternis cæcus, qua fronte cathedram Sanctorum ascendam, & eloquar, quæ non satis intelligo? quomodo docebo, quæ ipse non servo? Humili sui cognitione, & pudore vilitatis suæ se ipse concionator cognoscat, atque dejiciat, magni muneris, quod sustinet, habita ratione. Verum, ne animo deficiat, cavendam, neve ignavus reddatur timore, ut dicen-

di, ac reprehendendi viribus, & nervis careat; neve amittat sanctam illam libertatem, auctoritatem, & zelum huic officio pernecessaria. Temperandi itaque, & corrigendi timores fiducia Dei; animumque addat suæ imbecillitati, atque tristitiæ, fortitudine, & gaudio Spiritus Sancti necesse est. Quare in mentem illi veniat, quantam Dei oculis voluptatem adferant, omnibusque adeo cœlitibus gaudium, pedes prædicantium Evangelium: Sic enim per Prophetam Spiritus Sanctus ait: *Quam speciosi pedes Evangelizantium pacem, evangelizantium bona*: Isa. 9. Diffusus itaque scientiæ talento, sistat se Deo, petatque sapientiam, gratiam, virtutem, & fortitudinem, dicatque humili veritate: *Domine, non est sermo in lingua mea*: Psal. 138. & *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*, Psal. 50. Tu si Deus opem fers, vitam emendabo, & per semitas tuas ducam Fratres meos, & anteaetæ

vitæ meæ errata medicinam illis adferent, atque remedium: *Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.* Psal. 50. Matth. 9. Et si tu, o Deus, negas bonum esse vinum novum Evangelii tui mittere in utres veteres, & laceras; qualiter anima mea tot vitiis inquinata digna erit, quam tu manu tua renoves, & adornes, ne in me liquor ille pereat, nec Proximi misericordia tua priventur: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Psal. 50. Et quamquam vitio meo manus habeo Esau, erit vox mea Jacob, tractans magnalia tua, & misericordias, ut acquiram mihi, & Fratribus meis benedictionem tuam. Hac fiducia vade, o Ecclesiastes, gladioque accingere, quod est Verbum Dei, & Spiritum Sanctum ora, ut se verbis tuis insinuet, cordaque auditorum penetrent, qui solus claves habet, & aperit, quando vult, *ut detur tibi sermo*, quemadmodum Apostolus ait, ad Ephes. [6. In

aperitione oris tui cum fiducia, notum fa-
cere mysterium Evangelii, pro quo lega-
tione fungeris, ita ut in ipso audias, prout
oportet, loqui: Legatione enim fungeris,
sive ex officio, quo teneris, sive ex
obedientia, quæ tibi hoc manus man-
dat.

C A P U T II.

Quale studium concioni adhibendum.

HAC præparatione, oratione, & sup-
cognitione instructus Evangelium legat,
quod explanandum suscepit, facto prius
conscientiæ examine, quam librum ape-
riat; pulvis enim peccatorum oculos
spiritus impedit, quominus possit ovi-
libus pretiosa discernere, ut oportet,
teste Propheta Hierem. II. facere il-
lum, qui Dei ore, & lingua loqui vult.
Lecto Evangelio, Sanctorum Patrum,
Ecclesiæ Doctorum veterum expositio-

nem consulat, & recentiorum eos, qui ingenio suo magis quadrant: petatque a Deo spiritum, quem cum illis Sanctis communicavit in explicando Evangelio: Nam sine illo Spiritu, frigide sæpe dicet Concionator, & fructum ex Auditoribus non colliget. Caveat diligenter Ecclesiastes, ne formulis, & phrasibus hæreticorum utatur: Sanctorum Patrum scripta attente legat, nec audacter, quæ ab illis dicta sunt, proferat: illi enim sæpe, ut tempora tum ferebant, cum scriberent, & quo fine scribebant, non errarunt: nonnulla dixerunt, quæ si in hoc sæculo incidissent, non erant dicturi. Nec illorum verba citet in suggestu, impugnandi gratia, vel refellendi; id enim esset Sanctorum auctoritati derogare, & populum offendere. Habeat illos potius humili sensu magistrorum loco, iisque addictus sit, gaudeatque se instrumentum esse gloriæ accidentalis Sanctorum, renovando honorifica prædicatione sanctam, quam docuerunt, do-

Strinam, literisque mandarunt, ad Dei gloriam, & Evangelii incrementum, animarumque salutem. Vitabit, tamquam scopulos, inventa a se, atque excogitata, temere plebi obtrudere, quin potius receptam Scripturæ interpretationem libenter amplectetur, optimamque interpretandi rationem existimet, Scripturam per alia Scripturæ loca interpretari, & Patrum loca inter se componere; Vulgatam Bibliorum lectionem religiose sequatur, sensum sequutus Sanctorum Augustini, Hyeronimi, Gregorii, Ambrosii, atque Chrysostomi; Glossam item, quam interlinearem, & ordinariam vocant, non fastidiat. Scripturæ loca interpretari non audeat, nisi bene intellecta. Tamquam rem sigillo-obsignatam revereatur Scripturam, humiliter tractet, præmissa precatione, adhibitoque diligenti studio; sic fiet, ut Deus abdita resignet, & quasi tenebris obducta revelet. Solet enim, *quæ absconditæ Sapientibus hujus mundi, revelare ea pau-*

oulis. Matth. II., quod curiosi, & superbi non consequuntur, id humilibus datur. Lectis jam diligenter interpretibus sacris, ruminet, accurateque consideret, atque inventa disponat. Animum inde Sacrii loco, & adytorum conservet, haustis tamquam divitiis ex thesauris Dei Familiarium Sanctorum Patrum. Meminerit eidem Deo clavem tradere, cordisque sui custodiam commendare tamquam capsulam doctrinae coelestis, uti vere cum Propheta Regio dicere queat: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut numquam peccem tibi*. Psalm. II3. Sic itaque munitus, si interdum, ut fit humanitus, a Dæmone lædaris, pudeat te tui, pœniteatque humiliter, confugiens statim tamquam ad anchoram ad Confessionis Sacramentum. I. Corinth. 4. Meminerit quoque thesaurum se portare in vasis fictilibus, quæ Deo commendat, ut thesaurus ille tutus sit a furto Dæmonis, & inanis gloriae. Quemadmodum fecisse accepimus Beatum Fran-

ciscum, Deum sic identidem appellando: *Custodi Domine tuos ipse thesauros, cognovi enim furem me esse, alioqui eos ipse, vel auferam, vel hosti tradam.*

C A P U T III.

De Meditatione ante Concionem.

NEC satis ducat Ecclesiastes legisse, 2. Reg. 18. studiumque adhibuisse, memoriaque complexum esse dicenda, verum in mentem illi Eliæ veniat Prophetæ exemplum, qui comparatis iis, quæ ad Sacrificium necessaria essent, Deum oravit, ignem de Cælo mittere quo vitima incenderetur: *Et cecidit ignis Domini, inquit Scriptura, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides.* Thren. 1. Idem, & ille precetur, oretque Dominum cum Hieremia: *De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudivit me.* Credat itaque absque hoc igne mansu-

rum crudum cibum, & insipidum, ut ne convivæ quidem concoquere possint. Hic vero ignis precando parari, & meditando solet, ut expertus ille, qui dixit: *In meditatione mea exardescit ignis*. Psal. 38. Hac meditatione instructus Concionator ex Evangelio, quod in manibus est, attributa hauriat divinæ quidem Potentiæ in miraculis, Sapientiæ vero in doctrina præceptionum, & consiliorum, Bonitatis denique in Misericordiæ effectis. Sumat & inde virtutes Fidei, Spei, Charitatis, humilitatem item, patientiam, fortitudinem, castitatem, misericordiam, & reliquas. Re enim explorata comperiet, nullum esse Evangelium, ex quo spiritualis homo, multa, & alta non queat haurire id genus excellentis virtutis. Sententias expendat, & verba, a quo, & ad quem prolata, quo fine, tempore, & occasione dicta: in omnibus enim mysteria reperiet, si Deus illi clavem intelligentiæ Scripturarum dederit. Deus enim æternus qui pri-

num locutus est in Prophetis, post nobis locutus est in Filio. Hebr. 1. Et hic quidem sermo non est in Evangelio mutus, sed iis diserte, qui aures audiendæ habent, loquitur.

Fingat se præsentem sermonibus a Christo habitis, & ad vivum auditoribus exprimat voce potius, quam gestu. Observet minas ad terrorem incutendum; misericordias vero Dei, & beneficia ad amorem Dei conciliandum. Timor enim animum a vitiis deterret, ut contra amor ad virtutem inflamat. Induat Ecclesiastes eas animi affectiones, quas auditorum animis imprimere vult; nec enim alios movet, qui non prius se moverit, incenderit, atque inflammavit, unde & quidam olim ait: *Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi.*

Consolationi erit futuro Concionatori in laboribus, atque vigiliis considerare Christum Dominum, cum illa verba, quæ interpretanda suscepit, diceret, Pa-

trem in verbo Divino spectasse, & quasi jam coram esset prædicaturus, quaque attentione auscultarent auditores: Animadvertat quoque Christum Dominum pro illis se obtulisse, qui illum audirent. Speret itaque conciones tali patrocinio, ac præparatione fructum allaturas, Deoque Patri offerat, ut Filius obtulit, rogetque, ut verus infirmorum animorum medicus, auditoribus medicinam impertiatur Evangelii, quantum iis opus esse non ignorat. Roget quoque ut medicum illum doctrinæ panem, quem ad suggestum inops adfert, in manibus suis multiplicari patiatur, & auditoribus largiatur: Quod nisi fecerit, neque qui plantat, neque qui rigat, adferent emolumentum, quin potius damnum concionatori adferet prædicatio. Quemadmodum imperitus medicus nocet ægroto, si ignorantix culpa, aut negligentix, pharmaca præpostere porrigat. Ad finem meditationis dolorem expendat, quo Deus offensus angitur, & ze-

lum, quo uti oportet, & illius amore, & in ovium salutem, mortem non detrectet. Qua quidem in re, si se profecisse sentit, argumento est, meditationem bene spiritui successisse, ut Evangelium manducatum in libro Apocalypsis beati Joannis, quod amaritudinem adfert sensui, *etsi in ore tuo videatur dulce, tamquam mel.* Apoc. 10. Sciat quanto plures lacrymas effuderit, tanto melius gustare faciet populo myrthæ amaritudinem. Tandem dabit illi Dominus intelligentiæ lumen Spiritualis; scriptum est enim. Psalm. 118. *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis,* modo humili gratiarum actione accipiantur, & donum gratuitum, nulliusque meriti esse sui agnoscat. Etsi nullum alium laborum fructum recipiat a lectione ante meditationem, illo contentus sit, memor illam etiam esse gratiam, donumque Dei. Certus etiam sit, si his bene utatur, majora se accepturum. Meminerit præ-

terea præceptorem non solere alteram discipulo lectionem dictare, donec priorem bene teneat. Denique si in nihil recipiendo humiliare se novit, non exiguum concionator fructum capiet.

C A P U T IV.

De Dispositione Concionis.

QUæ legerit, meditatusque fuerit Ecclesiastes, ordine digerat, necesse est, qui ordo loco libri erit, quo memoriæ causa quotidiana notamus. Dicit enim non potest, quantum ordo, dispositioque memoriam juvet: Si enim multa collegerit, magnamque rerum copiam in suggestum attulerit, sed rudia omnia, & indigesta, & confuse omnia, perturbateque dicet, & fastidium auditoribus sine fructu pariet. Deinde aut non intelligit auditor, aut nihil memoria retinet, & rerum permixtio efficit, ut ni-

hil persuadeas, voluntatemque non moveas. In universitatis creatione ordo docetur, & in ædificiis extruendis: ut mediis concionibus Spiritus Sanctus in cordibus habitet fidelium. Primo creavit Deus (ut imaginamur) materiam primam informem, hinc lucem, & terram, cæteraque, quæ materiam & illustrarent & adornarent, donec ad hominem creandum perventum est, omniaque suo loco collocavit. Idem concionatori sentio faciendum, qui locum primo eligat, topicum argumentum hinc ducet, materiamque doctrinæ, quam sermone persuadere populo cupit; deinde conquiret, quid ea de re Sancti Patres docuerint, meditabiturque Evangelium. Hinc ornabit eleganti ordine, omniaque locis accomodis disponet, partes digerendo, donec intellectui factum sit satis: ad hæc habeat locos multos communes in promptu, sententiarumque copiam, auctoritatum vim, rationum momenta, metaphoras, seu translationes,

mentius divino Spiritu suggerente dicere. Sunt & qui mediam viam, quam probo, tenent, ut una pagina rem, de qua dicturi sunt, summam, & methodice complectantur: quin & verba apposita ad rem ipsam adjungunt, ordineque omnia disponunt: Sic fit, ut liberiore, cum res postulat, campo excurrere possint ad amplificandum sermonem, & eloquentiæ vim ostentandam, utque affectus movere possint subituario dicendi impetu. Et hæc quidem ratio, mea sententia, tuta est, & frequens.

Phrases, dicendique modus, & verba cavendum, ne affectata adhibeantur, & plus æquo conquisita; hæc enim dicentis animum exsiccant, & audientis. Vitanda contra, & verba sordida, rustica, barbara, & obsoleta; sit itaque sermo castus, quem nemo æstimator æquus facile reprehendat. Descripta jam concione, repetat interdum, ut memoriæ non solum infigatur, verum etiam, ut

decentibus verbis, gestuque, & actione exprimat, priusquam in publicum prodeat, præsertim si non magna dicendi venustate, naturæ beneficio, & arte polleat, nec usum concionandi habeat. Sunt qui memoria locorum utuntur, & artificiosa, quam ab Oratoribus, adhibitis imaginibus, didicerunt. Sed vidi his impediri sæpe numero, magis quam juvari. Mediam itaque viam hic quoque tenere iuvat, ut in margine Orationis scriptæ sex, vel octo locis præcipuis notas pingat, ut Crucis figuras, litteras, & numeros, quibus memoria comprehensis fidere possit, si forte, ut sæpe accidit, memoria exciderent, quæ didicisset, vel inter concionandum turbaretur; ad quas notas, tamquam ad anchoram confugere queat.

Opportunum tempus concionis memoriæ mandandæ est pridie vespertinis horis accurate ediscere, priusquam quieti se nocturnæ, somnoque necessario tradat, ut a somno vigilantibus species im-

pressæ occurrant ; cubitu vero surgens exigat a memoria , quæ pridie , tamquam deposita tradidit . Orationem quoque ad Deum matutinam ea de re instituere poterit , de qua verba ad Populum facturus est , ut sibi ipse persuadeat , quod aliis dicendo persuadere conatur . Facilius enim id consequetur , ut alios in suam sententiam rapiat , qui sibi primum persuaserit , quod ab aliis extorquere nititur .

Neque vero minus studium est adhibendum in iis , quæ dicenda non sunt , quam quæ dicenda videbuntur . Verba itaque de re controversa , & gravi impendat , ne quid excidat imprudenti , quod cum Scholastica pugnet Theologia , & si forte humanitus , ut fit , ali- quod verbum imprudenter excidisset , aut sententia , quæ in malum sensum rapi posset , & periculose sonet , statim ipse priusquam ad alia pergat , perspicue explicet , necesse est ; nequod scandalum , aut offendiculum , quasi secius

de Religione sentiat Concionator , in Auditorum animis relinquatur , nam ut Propheta ait . *Eloquia Domini , eloquia casta .* Psal. II.

C A P U T V.

Quomodo se ipsum comparabit , & cum fructu alios juvabit .

MAter; ut lacte nutriat infantem , se alit primum , curatque valetudinem , & solidos cibos mandit , quos in infantis os ingerit . Ad eundem modum Concionator , ut spiritualem escam Populo , quem filiorum loco habet , commode præbeat , prius ipse cibum mandet , ut sic in os infantis ingerat . Quare sacrificet pie , oret , jejundet , vigilet , lacrymetur , flagellis se verberet , corpusque pœnitentia subigat spiritui , & domet . Sic fiet , ut peccata , quibus , tamquam a Dæmonibus multi occupantur , citius expellat ; nam , ut Christus ait : *Hoc*

genus Dæmoniorum non ejicitur nisi per orationem, & jejunium. In precando Deum ejusdem Domini exemplum imitetur, qui cum ad cœlestem Patrem properaret, sic orabat. *Pater cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo: nunc autem ad te venio, conserva eos.* etc. His tamquam commendatitiis literis, quas nobis vita abiens reliquit, uti ad Deum Patrem loportet, qui eas preces, haud dubie libenter accipiet.

Angelorum quoque subsidium imploret; a Seraphinis quidem amorem petat, a Cherubinis scientiam, & lumen, de cæteris Hierarchiis sua dona postulat, quæ a Domino acceperunt, præcipue vero ab Angelo Custode Auditorum potestatem sibi fieri postulet, docendi eos, tamquam discipulos, qui ejus sunt custodia commisi. Pudor quoque sit eos docere ausum, qui tales nati sint, & Magistros, & custodes. Quorum si disciplina nihil profecerunt, quomodo tua, qui imperitus sis, & pec-

cator, doctrina proficient? Roga item, ut inspirando ea suppleant, quæ in te desiderantur, vel negligentiam tuam, vel denique ne ab Angelo tuo illud audias: *Medice cura te ipsum*: ipse serva, quam fers legem, & fac ipse prior, quod jubes. Sic ex concionibus utile quid hauries animæ tuæ commodo. Da itaque operam, ut boni Magistri officio fungaris, re ipsa exequendo, quæ doces; ut de cœlesti illo Doctore accepimus, qui *cœpit primum facere, quam docere*. ACT. I.

Cum aliquam virtutem persuadere studiosè cupis, ejus Sancti auxilium implora, qui in ea excelluit, dum in terris versaretur. Exempli causa, de patientia verba faciens, commenda te, tuæque D. Jobo: Si de Pœnitentia ages, Magdalenam appella: Si de continentia, & Castitate, Josephum: Si de Charitate, eum Discipulum, quem dilexit Jesus; ut horum apud Deum intercessionè singulas illorum virtutes consequaris, & merearis per Dei Misericordiam, ut

cum fructu Populus, & verbum Dei simul audiat, & custodiat.

Verum, cum ambitionis æstus oppugnare, atque utinam ne expugnare, concionantes soleat, præsertim si audientium frequens sit concursus, armet se ipse, pugnetque cum hoste illo, qui viperæ instar cor ipsum, & sanguinem bonum, tamquam veneno corrumpere solet. Huic malo hoc esto remedium: Suggestum conscensurus verecundia ducatur, & pudore; quasi palinodiam canere pergat, & quæ dixit retractare sit jussus. Revera enim, si recta rem ratione expendas, hoc agis dum virtutem laudas, atque commendas, retractas ea, & revocas, quæ turpiter antea peccando commisisti, cum toties Deum offendebas. Se itaque, suaque opera accuset, & damnet, ipse sibi præco sit, & carnifex. Quæ cum ita sint, quid, o infelix cinis! Si publice palinodiam canis, teque retractas superbis? Si tuam ipse vitam condemnas, cur extolleris?

Triduo ante concionem studium sit obsequi tribus Trinitatis Personis: Primo die Deo Patri, memoriam commenda, postero die Filio intellectum, tertio die Spiritui Sancto offer voluntatem. Si quid forte memoria excidit, Patrem cœlestem appella; si alienius loci difficilis explanationem, vel arcanum aliquod Sacræ Scripturæ investigas, ad Filium confuge; cum te aridum, & sine devotione comperies, roga Spiritum Sanctum, ut sui amoris ignem in corde tuo accendat; ut sic omnes animæ potentiæ instrumenti loco sint Deo acceptæ, quo illis bene ad ipsius laudem, & gloriam utaris.

C A P U T VI.

Suggestum ascensuro; quid agendum.

Consensus ad dicendum, animi puritatem imprimis curet, & puræ con-

B 5

scientiæ examen adhibeat, tamquam mox habita concione rationem reddere debeat animæ, & sistere se ante Tribunal, iudiciumque justî Dei. Qua de causa in mentem illi veniat Filium Dei Jesum Christum suggestum, & Cathedram Crucis conscendisse, ut mortem ibi appeteret, Apostolum item Sanctum Andream ex Cruce concionatum, eamque miris antea laudibus extulisse, in eaque expirasse. Sic qui nunc verus est Christi Crucifixi Concionator ita in suggestu stare debet, ut præparatus sit cruciatus perferre, imo & mortem appetere in testimonium, & defensionem verbi Dei, quod concionatur, & Ecclesiæ Catholice Romanæ matris nostræ, & magistræ.

Cogitet etiam Ecclesiastes se esse instar machinæ, seu bombardæ bellicæ, qua tamquam ariete muros superbos Babylonæ quatere vult Deus, atque prosternere, se vero similem esse pulveri tormentario, & fetilem, & aëris instar

gravem, frigidum: pulverem se esse nigrum, sordidum, foetidum, & ad inquinandum alios aptum, quos tetigerit: qui pulvis, ut finem consequatur suum ignem illi applicare necesse est Sancti Spiritus, qui illum incendat, ut olim Pentecostes die corda Apostolorum ignitis linguis inflammavit. Quo dono, ut potiarius, & luce, & igne humiliter, & cum fiducia recites Hymnum.

Veni Creator Spiritus
 Mentēs tuorum visita:
 Imple superna Gratia,
 Quæ tu creasti pectora. ec.

C A P U T VII.

Concionatoris officium in suggestu.

IN suggestu non turbetur animo, neque sibi displiceat, si perpaucos ad concionem confluxisse viderit; quin potius mirari oportet existere unum aliquem,

B 6

qui illum audire patienter non recuset & Consideret, tametsi pauci ad audiendum venerint, nihil meriti sibi detractum iri, imo tantum addet lucri, quantum admit, ne inanis gloriæ vitio tangatur. Matth. 17. Joann. 15. Christum itaque Magistrum summum præsentem habeat, Concionatorem Cœlestem, qui paucis sæpe discipulis, & uni mulierculæ infirmæ conditionis prædicare non erubuit, summo etiam labore, & lassitudine longæ viæ.

Paratus sit etiam silere, data jam a comite silentii signo, tametsi vix dimidium dixerit ejus quod attulit: præstat enim per obedientiam silere; quam sine illa diserte loqui: Erit tamen prudentiæ, ita sermonem temperare, ut una hora absolvi concio queat, neque enim extendi ulterius debet: nec proficit auditor, imo tædio afficitur, nauseamque concipit, etiam de auditis, si horam Concionator excedat.

Gestus, motusque corporis personæ,

& decoro convenient; & officio respondeant & rei, de qua agitur. Cavendum, ne in gesticulando nimius sit, ut hystrionis personam in scena agere videatur, nec contra ita quietus stet, atque immobilis, ut statua, non homo videatur. Meminerit actionem, & pronuntiationem principem esse Oratoris partem teste Demosthene, & velut Orationis vitam.

In historiis narrandis vitanda prolixitas; fastidium enim pariet, tempusque, quo docendus potissimum populus est, amittit. Cum Peccatorem reprehendet, cogitet se ipsum reprehendere. Se enim peccatorum maximum æstimet necesse est. Id erit per facile, quando nullius, imo ne omnium quidem auditorum tot errata agnoscit, quot ipse se commisisse conscius est. Sic docendo, fructumque auditoribus adserendo, ne ipse quidem expers ejusdem fructus erit.

Non pigeat, pudeatque sententias, & præclare dicta ab aliis concionari, licet

sint æquales, & sui temporis scriptores: respiciens in exemplum Christi, qui cum sapientia esset Patris, eadem tamen prædicare non erubuit, quæ pridem Præcursor Joannes, nimirum de pœnitentia in deserto concionatus erat. Hinc etiam discat Ecclesiastes, sæpe verba facienda publice, privatimque, exhortandumque populum esse ad pœnitentiam: Ille enim sensuum ductu, & depravata consuetudine ruit in delicias, mundique voluptates. Animadvertet Deum per Hieremiam falsos appellare Prophetas, qui non prædicant pœnitentiam. *Propheta, inquit, tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.*

Si concionanti, forte quis rumor obstrepet; patienter ferat, neque animo turbetur, vel iracundiam ostendat: ne dum patientiam alios docet, se ipse palam refellat, quod ea virtute careat. Meminerit, se majori antea impedimen-

to aliis fuisse, quominus Dei vocem audirent, quam qui sibi nunc obstrepunt. Si quid dictum sit, ut rumor conquiescat, modeste id fiat, absque animi perturbatione, & auctoritati simul, & humilitati locus sit.

In reprehendendis moribus, & vitiis prudentiam adhibeat, & modestiam: Si enim verba animas offendunt, vel aspere, & acerbè id fiat, majus erit offendiculum, & detrimentum, quam emolumentum, & emendatio. Prudentis est medici catapotia inaurare, ut a debili stomacho suaviter accipiantur, & quamvis inaurata sint, nihilominus operantur. Correctio fraterna sit cum candore, & in charitate, & facile appareat proficisci ab animo pio, vereque christiano, & commiserante, quique ejus, qui reprehenditur salutem quærat. Ostendat sibi neminem improbum existimare, aut notare; tantum cavere, ne hujnsmodi peccata committantur, neve quis improbus sit. Verba ita

temperabit, ut si quis læsum se suspicetur, molesteque ferat, vere dicere Concionator possit, non ejus causa dictum esse. Temperari autem correctio fraterna potest, & mitigari allato aliquo loco, vel exemplo Sacræ Scripturæ, vel ex SS. Patribus, quibus eadem vitia reprehendantur. Ut enim non tu es, qui loqueris, sed Spiritus Sanctus, ita nec se jure læsos esse doctrina tua conqueri poterunt. Denique reprehensio commiserationem ostendat, non indignationem, aut odium cujusquam. Habeat & personarum delectum, quas reprehendit: Sic enim docet, jubetque Apostolus Paulus: 1. Timoth. 3. Senes, ut Patres, anus ut matres reprehendat. Incredibile dictu est, quanto studio Dæmon Evangelico melli fel admiscere reprehendendo conetur, ut multos hac ratione ab audiendis concionibus deterreat, vel invidiam, & odium Zelotis Ecclesiasticis conciliet. Si quando visum erit necessarium saluti, & conservationi ejus,

quæ corrigitur, ut vulnus detegatur, & cauterium adhibeatur, oleum etiam suavitatis addendum esse meminerit: Exod. 8. Sic enim Deus olim durum Pharaonem accepit, quem & plagis multis affecit; mox flagellum avertit, ut ad se rediens resipisceret, moresque placide emendaret. Si inter concionandum loca occurrant, quæ tamen domi non cogitasset, non temere proferat, tamquam non satis matura. Solet enim Dæmon sæpe numeto hæc suggerere, ut concionantem turbet, vel avocet a re aliqua, ab ea de qua agebatur, cogitatione rei non magni momenti: ne si forte sui spiritus robur agnoscat, lumenque ingenii, & ad rem ipsam facere videatur, vel silentio rem præteriisse, scrupuli religionem injicere posset: Quod si accidat, redeat statim, ad ea quæ domo meditata attulit, habito respectu cœlestis doctrinæ; ne nimia sui fiducia, ut fit, in errorem labatur.

Hæreses, & errores, qui cum catho-

lica pugnans veritate, ne temere, & sine delectu tractet in suggestu Concionator, propterea quod eorum rudes, & imperiti nihil his proficiant, & quamvis doceri possint, præstat tamen non attingere. Scimus enim majorem esse Dæmonis astutiam, quam humanam prudentiam, & vigilantiam. Prudentis itaque Ecclesiastæ officium erit robur addere argumentis Catholicæ Fidei, & cum ea pugnans mendacium refellere alia via; ut verbi gratia, cum se occasio offeret, confirmabit, obedientiam Romanæ Ecclesiæ debitam, firmabitque Scripturæ locis, & rationibus virginitatis donum, cœlibatum Sacerdotum: enumerabit fructus Religionum, Religiosorumque hominum; exaggerabit meritum bonorum operum, & pœnitentiæ, hortabitur ad obedientiam Principum, & Antistitum Ecclesiasticorum: item de fructu indulgentiarum, tam pro vivis, quam pro vita functis, & intercessionis utilitatem, & invocationem Sanctorum

commendabit, ut & cultum reliquiarum,
 & memorias illis consecratas. Et hæc
 quidem omnia prudens Ecclesiastes san-
 cto zelo ita temperabit, ut qui noverit
 contraria esse errores, intelligat qua
 ratione refelli possint: qui vero non no-
 verit, in sua permaneat simplicitate,
 & se ipse consoletur, habeatque ad ma-
 num, si forte intus, exteriusque tenta-
 retur in fide, quo se tueatur: In Pro-
 vinciiis vero hæresi contaminatis, non
 opus est hac cautione, sed aperte, ta-
 men in charitate, & visceribus doloris
 hæreticorum fraudes, cœcitatem, erro-
 res detegat. Quod tamen non aggredia-
 tur in suggestu, nisi omnibus nervis,
 ingenii & doctrinæ vi, & spiritu, & ar-
 gumentorum pondere adhibito, ne dum
 sanare vult, plus noceat, usus infirmis
 argumentis.

Vitandum, & illud, ne in corona
 hominum indoctorum agat de gradibus
 perfectionis spiritus, & de Orationis, &
 contemplationis sublimitate: pauci enim

intelligent , & multū animum in tanta luce despondebunt . Si enim videat se scopum non attingere , qui proponitur, vulgus se errare putet , suaque opera bona nullius esse meriti, & quæ cœperant , modica . Alii vero carnis servi illa irident, nec facile assentiuntur huiusmodi orationis , & contemplationis sublimitati : Sic fit , ut & Concionator inanis gloriæ vitio periclitetur , & auditor vacuus domum , & aridus redeat . Consultum itaque fuerit , ut doctrinam ad auditorum captum temperet , ac moderetur .

Vitabit auxeses , hoc est exaggerationes nimias , & Hyperboles , & laudes sine exceptione , & comparationes odiosas de præstantia Sanctorum interse : nec virtutes , vel opera temere ita extollat , ut cæteris omnibus anteponat . Nam præterquam quod hæc sine auditorum fructu dicuntur , si ad examen , & trutinam vocarentur , negotium concionanti facessere possent huiusmodi exaggera-

tiones. Tutius itaque fuerit candide loqui, & moderate. Non satis sit virtutes laudasse, & Sanctos, sed & media ostendat, & viam, qua imitari queant auditores: ostendens interea spinas, quæ viam ad æternam salutem impeditam reddunt. Viæ, quas ad virtutem patefaciet, multæ sint, & faciles, alii enim alias ingrediuntur.

Quo populum libentius se audire videt, & attentius, atque frequentius, eo audacius veritatem, in iis, quæ oportet, exponat; vitia item, & abusus non taceat: memor Domini Salvatoris nostri, qui quo die ab Hebræis honorificentius, cum applausu, & ramis acceptus fuit, cantantibus illis: *Benedictus qui venit in Nomine Domini*. Matth. II. Eo ipso die ejecit e templo summa severitate, & flagellis eementes, & vendentes.

Vitabit & illud, ne humano respectu, aut spe commodi adductus & lucri munus exerceat suum; nisi velit lepram peccatorum, quam a populo aufert, in

se recipere : ut Gieso avaro, accidisse legimus, qui lepram in se suscepit, quam a Nahamo Divina Gratia converso abstulerat. 4. Reg. 5.

C A P U T VIII.

*Dimissa Concione Concionatori, quid
agendum.*

FInita concione, ubi se in cubiculum Ecclesiastes receperit, gratias aget Deo, quod opera sua in tam sublimi ministerio, utilique fine, uti voluerit. Repetat memoriæ errata, quæ concionando commisit, ut se ipse humiliet, atque alias eadem fugiat. Sic fiet, ut munitus sit adversus laudes, & adulationes aliorum, & contra cæcum sui amorem, & inanem gloriam, quæ apertis mendaciis fallunt, & excæcant, nisi spiritus sit humilis, atque subactus. Ut autem se ipse humiliter cognoscat, suamque miseriam, effugiatque adulationes, dicat.

Summe Deus, quoties hodie contra me miserum peccatorem sententiam dixi? Quantum inter se pugnant apud me dicta, & facta? Tepidus ego, & delicatulus, quam in alias severus sum excitando, & reprehendendo? contra in me, quam molli sum, & blandus? Mihi ipse, quam facile ignosce, cæteris vero minime? Vide quomodo de Evangelica perfectione disserere audeat, qui tam longe ab ea distat violator præceptorum tuorum? Equidem leoni similis videor, qui cauda sua pedum vestigia delet: sic ego operibus, & vitæ vestigiis obscurare videor eam, quam verbo doceo doctrinam.

Si forte dicent amici fructum te concionando referre, dic cum humili Virgine Maria: *Magnificat anima mea Dominum: & cum Propheta Regio: Dico ego opera mea Regi: Regis enim cœlestis sunt omnia, quæ cœli ambitu continentur, ipsique omnis gloria debetur. Et hic quidem fructus est grani in terram cadentis, & mortui, cum ipse vult,*

& quantum ei placet. Nos vero servi
 inutiles sumus, & cum omnia fecerimus,
 quæ oportet, nondum satisfacimus. Si for-
 te contra dici audieris: nullum ex tuis
 concionibus fructum apparere, satis tibi
 sit morem gessisse imperanti, quæ res
 non modici quæstus est. Et dices: Sal-
 tem Domine Deus, quando nulli rei satis
 idoneus sum, testis esse possum, & præ-
 co Divinæ tuæ voluntatis, prædicans le-
 gem tuam ore meo hominibus, ut justifi-
 ceris in sermonibus tuis, & vincas cum
 judicaris. Illud quoque consolationi sit
 cogitanti, tametsi fructus non appareant
 hominibus, sæpe tamen Deum solere
 clam percipere, corda auditorum mo-
 vendo, quæ solus ipse scrutatur, & videt;
 sub hominum vero aspectum non cadunt:
 Meminerit & Apostolos, Discipulos Jesu
 Christi Evangelium prædicando per to-
 tum Terrarum Orbem, paucos sæpe mo-
 vendo, modicum fructum retulisse, quem
 post mortem illorum, tamquam ex se-
 mine natum colligi Deus voluit.

Audis fortasse murmur de te natum esse, cave turberis, si causam non dederis, imo gratias Deo age, qui audit detractiones, & blasphemias, quas & ille concionatus in terris audivit, postquam, & docendo, & ægrotos sanando omnī bono de Judæis meritus esset: Et quamvis ali per te non profecerint, saltem tibi profuisse videre concionando. Vide quantum te prædicatione Evangelica obstrinxeris, ut eadem, quæ aliis præceperis, servanda tibi esse scias. Si enim contra ea, quæ docueris, feceris, similis eris sepulchris dealbatis, foris quidem albis, & ornatis, intus vero ossibus, & fœtore plenis.

His, & similibus meditationibus humilem se concionator servet necesse est; & quanto erit humilior tanto etiam majores fructus reportabit, eritque gratior Deo Optimo Maximo, qui perfectissimus est Evangelicæ prædicationis Magister, & unicus humilium Concionatorum Doctor: cui cum Patre, & Spiritu Sancto, laus & Gloria in sæcula sæculorum. Amen.

C

S. FRANCISCI XAVERII S.J.

ELLOGIUM.

A Philippo Alegambe ibid. pag. 43.

SA Franciscus Xaverius natione Hispanus, patria Navarrus, vir plane Apostolicus, ab Urbano VIII Pont. Max. glorioso Indiarum Apostoli titulo decoratus: Adolescens studiorum causa a parentibus Parisiensem in Academiam missus est, ubi Philosophicas & Theologicas disciplinas egregie didicit; Philosophicas etiam publice professus est. Quo tempore S. P. Nostro Ignatio ejusdem cubiculi socio familiarissime usus, hujus Xaverius virtutis, & sanctimoniam admiratione ita captus est, ut se illius potestati permetteret, & ad constituendam Societatem Collegam adjungeret: Deinde exactis studiis, Gallia relicta, peragrata Italia, ubique perfectæ humilitatis, suique victoriæ impressis

vestigiis, a Paulo III Pont. Max. Joannis III Lusitaniæ Regis rogatu, in Orientis Solis Indiam delegatus est, ubi incredibile est quos labores tulerit; quas ærumnas devoraverit, quot populos Evangelii luce perfuderit, quot maria, quot insulas perlustraverit, quam turbulentis tempestatibus jactatus, quantis miraculis & vivus & mortuus nobilitatus sit. In Japonem primus cœlestis doctrinæ lumen invexit: multos Reges idololatrias christi jugo subjecit. Denique in latissimi Chinensis Regni (quod Christi armis expugnare parabat) aditu ipso sanctissime vitam profudit, die II. mensis Decembris, anno Salutis M.D.LII. ætatis suæ LV. Porro submissio animi, Dei caritas, animarum zelus, magnanimitas, fortitudo, patientia, perpetuum Orationis studium, vitæ asperitas, Evangelicæ paupertatis amor, cæteræque omnes virtutes tantæ, tamque eximiæ in Francisco enituerunt, ut oratione vix explicari, nedum ornari posse videantur.

C 2

Demum cum gloria miraculorum per totum terrarum orbem longe lateque fulgeret, ejusque in omnibus populis magis magisque veneratio increbresceret, Paulus V. Pont. Max. honores ei Beatorum Confessorum decrevit brevi Apostolico ad diem XXV. Octobris anni M.DC.XIX.; atque SS. D. N. Urbanus VIII anno M.DC.XXIII. Octavo Idus Augusti litteras Decretales Canonizationis dedit, quæ Sanctorum catalogo additus est. Qua in Bulla Canonizationis. §. 3. hoc de S. Xaverio judicium testatum legimus: *Diversarum ac incognitarum Gentium linguas, quas non noverat, divinitus edoctus, quasi in eisdem terris educatus esset, disertissime loquebatur.*

Idem etiam plura scripsit spiritus cœlestis & divinæ prudentiæ refertissima: quorum memoria superest, hæc sunt.

1. *Brevis Doctrinæ Christianæ Epitome, Lusitanica lingua, quæ totum Orientem pervagavit, semper magni habita.*

2. *Cathechismus Malabarice, quo viri*

- Apostolici in ora Comorini usi sunt .
3. *Cathechismus*, Malacensi lingua.
 4. *Cathechismus*, Japonice.
 5. *De origine mundi*, & *vita christi mysteriis*, Sinice, & Japonice.
 6. *De Sacris Ecclesie festis*, Japonice.
 7. *Super Septem Psalmos de Pœnitentia*, & *litaniis*, Cangoximæ.
 8. *Conciones plures*, Hispanice, quas Paulus Sanctæ Fidei Soc. J. Japonice transtulit.
 9. *Epistolæ Selectæ*. LXX. Romæ 1596. partim a Petro Maffejo, & Horatio Tursellino, partim a Possino, & Cutillate in latinum sermonem ex Hispanico conversæ, sæpius editæ, cum ejus vita ab Horatio Tursellino viro claris. qui VI libris S. Xaverii mores, vitam, obitum, & miracula posteritati nitide commendavit.
 10. *Epistolæ quotquot reperiri potuerunt*. CXVI. Bononiæ. 1795. Vol. II. 8. maj.
 11. *De officiis hominis christiani*; Subditi; Superioris; Regis; Doctoris; Confessarii; etc.

C 3

12. *De officiis Viri Apostolici, Patensis ad Gasparem Barzæum*, cum is Armuziam peteret, ut depulsis Indorum tenebris Evangelii face ultimi orientis oras collustraret. Edita primum fuit a Jo. Petro Maffeo Soc. Jesu in latinum e Lusitanico sermone conversa, in historia rerum Indicarum Venetiis anno 1589. Ex qua Urbe nunc iterum in lucem prodit sub Em. ac Rev. Ludovici Flanginii Card. Patriarchæ præsidio tutelaque, cujus in primis virtute Christiana res Venetiis nititur, ut ejus Sacerdotes qui verbum Dei disseminare, errantesque mortalium mentes ab infelicibus vepretis & saltibus ad læta Domini pascua caulasque reducere nituntur, christianæ facundiæ verissima præcepta habeant atque exempla, queis instructus Sanctissimus Indorum Apostolus per summam animi contentionem, perque summa pericula & difficultates, pertinaci studio salutarem Christi domini doctrinam in remotissimas nationes late propagavit.

SANCTI PATRIS
FRANCISCI XAVERII S. J.

DE OFFICIO VIRI APOSTOLICI EJUSQUE
FORMA PERFECTA .

*Parænesis ad Gasparem Barzaem cum is
Armuziam peteret .*

IN Armuziana ista provincia, primum
& antiquissimum tibi sit Dei obsequium,
& animi tui cultus. Ex hisce fontibus
cætera ad proximorum utilitatem large
manabunt ac proinde curabis, ut semel
bisve quotidie te ipse ad calculos voces
atque integer iudex cognitionem exerceas,
tum communem omnium illius diei cogi-
tationum & actionum tuarum, tum ve-
ro propriam earum, in quibus aliqua
per id tempus præcipuo studio vel præ-
cavenda, vel corrigenda, vel ad perfe-
ctum expolienda susceperis. In primis
vero, Christianæ humilitati intenta cura
studeas velim: eaque potissimum obeas
ministeria promptus ac libens, quæ cæ-
teri velut abiecta & minime speciosa fa-
stidiunt. In eo genere catechismus est.

C 4

quas tu partes ne alteri delegaveris. cir-
 ca meridiem singulis diebus compita ur-
 bis cum socio circuibis ipse, plebem in
 templum elata ciens voce. Ibi Lusitano-
 rum filios, puerosque, & libertos, nec
 non sexus utriusque mancipia, salutaribus
 institutis atque præceptis erudies: teque
 publice præeunte, promiscuum vulgus
 Christianas preces, & pia dogmata
 resonabunt. Atque idipsum eo majoris
 apud te momenti debebit esse, quod e-
 jus laboris patientia non modo imperitos
 idiotasque ad notitiam Dei atque ad vir-
 tutem informat; sed etiam reliquorum
 animos cum tacito quodam plausu atque
 approbatione conciliat. Delatus Armu-
 ziam, Pro-Episcopum adfibus officii causæ:
 eique ad genua protinus accides, & ma-
 num exosculabere. ex ejusdem auctori-
 tate conciones habebis; in confessiones
 audiendas incumbes; & cæteris Christia-
 ni pastoris fungere muneribus. Simul,
 operam dabis, ut ab eo gratiam & be-
 nevolentiam in eas, quo per te, si fieri

possit, piis animi saltem rite purgandi meditationibus imbuatur. Reliquos item Sacerdotes animi submissione & officio demerebere : curabisque ut ex iis quamplurimos ad easdem meditationes Deo adiuvante perducas. Præfectus item præsidii, qualis qualis ille sit, enitêre quantum poteris, ut amicus ac propitius tibi sit: neque res ulla erit tanti, uti dicto factove illum exasperes. Ubi hominem tibi arte devinxeris, tum si & male audierit, & monendo reddi meliorem putaris posse, & occasio commoda inciderit; quam amicissime ac demississime, & ore placido eidem expones, quinam de illius actis & vita sermones hominum sint: suadebisque, uti famæ pariter & officio consulat. Multi erunt, qui de illo ad te querimonias deferant; tuamque apud eum prophanis in rebus implorent opem. hisce tu occupationum tuarum & magnitudinem excusabis, & genus addes, vereri te, ne parum ea legatione proficias: qui Numen & conscientiam spernat, hunc

C 5

tua quoque monita nibili esse facturum. Cum Sodalitio Misericordiae, fac ut quam optime tibi conveniat: sodalesque ipsos, quoad ejus fieri poterit, mansuetudine ac benevolentia comprehendas: ac totum opus, quibuscumque licuerit rebus, pro virili parte promoveas. Ægrotos in publico nosocomio; & vinctos in carcere identidem vises; hortaberisque ad cœlestes iras per sacram confessionem avertendas, quandoquidem ii, propter admissa piacula ferme plectuntur, & sunt qui Sacramentum Pœnitentiæ nunquam obierint. Ad hæc, ubi res postulaverit, ages cum præsidibus utriusque loci, uti mature cognoscantur singulorum causæ; ac simul, ut egentibus miserisque adtolerandam vitam necessaria præbeantur. Jam, inter navigandum, & posteaquam exscenderis, omni ope contendes, uti per idoneos certosque homines, Armuziani populi mores ac vitia domi forisque; genera factionum & quæstum; necnon in forensi re corruptelæ, factiones, calu-

mniæ, & alia id genus, quibus opprimi-
 tur veritas, tibi quam notissima sint :
 quo ad ea postmodum curationes ac me-
 dicinam scienter accommodes. Hoc tibi
 ad rem ex animi sententia gerendam lon-
 ge utilius fuerit, quam librorum attenda
 pervolutatio, minime tamen alioqui o-
 mittenda. Mihi quidem, in omnes par-
 tes plurimum semper illam notitiam pro-
 fuisse perspexi. In capessenda autem
 Christiana re', delectuque negotiorum
 habendo, illud vitabis in primis, ne,
 quorum fructus ad unum vel ad paucos
 pertinet, anteponas iis, quæ plures, vel
 etiam universos attingunt: sed quo latius
 quidque, eo potius & antiquius tibi sit.
 Quos in Societatis nostræ disciplinam
 admiseris, eorum profectum cave ne a-
 crioribus tentamentis explores, quam
 quæ pati, ut ægroti natura, sic tyronis
 imbecillitas possit. Sed semper infra po-
 tius, quam supra vires probatio sit: a-
 lioquin exacerbantur multi, sensimque
 desperant; ac domitis ad extremum fræ-

nis, in avia & dirupta præcipites ab-
eunt. Atque hoc toto in genere, pror-
sus vitanda censeo experimenta, quæ vel
inani & absurda novitate, vel etiam pro-
caci quadam & cynica libertate, aut ri-
sum spectantibus, aut stomachum mo-
vent. Tu vero sectabere quæ & in vul-
gus accepta sunt, & cum ratione pari-
ter ac pietate consentiunt: ejusmodi
sunt quæ posui modo; carcerem & va-
letudinaria sequeuter invisere; victis &
decumbentibus, in utroque homine pa-
tienter ac sedulo ministrare; itemque
ad paupertatis voluntariæ documentum,
panes & nummulos emendicare palam;
& alia id genus. Porro, ad regendos,
& in virtute promovendos alumnos, il-
la res una vel maxime proderit, comi-
tate quadam eos & paternæ benevolen-
tiæ significatione perlicere ad arcana pe-
ctoris sui plane tibi nudanda; sic pror-
sus, uti omnia cogitationum initia, qui-
bus vel a depravata natura, vel a malo
dæmone sollicitantur, extemplo ad te de-

ferre non dubitent. Hæc deferendi & communicandi fiducia & consuetudo, mirum, in omnes partes quantopere conducatur, siquidem occultæ hostium fraudes, & improbæ petitiones, in medium protractæ, vel ipsa luce protinus evanescent; vel, si urgere perstiterunt, variis remediis opprimuntur. quibus in remediis expertæ virtutis illud est; ubi quempiam inani gloria, corporum illecebris, aliave parum honesta cupiditate irritari cognoveris, huic præscribere spatium adversus ea vitia meditandi: tum, quæ excogitaveris, jubere ut ea populo per occasionem adhortationis impertiat. Hinc duplex percipietur fructus; tenacioris memoriæ, quod fere quæ commentis sumus, promendo & commemorando, altius nostris animis infiguntur: salutaris verecundiæ; quod nos ea non exsequi pudeat, quæ ipsi aliis facienda præcepimus. In Sacramento Pœnitentiæ, eum negotiatoribus præsertim amplis & opulentis, sunt quæ ante criminum co-

gnitionem, in ipsa cognitione, & post cognitionem observes. Ante cognitionem; curabis, uti reus idem & auctor (nisi id mysterium frequentet obire consueverit) biduum aut triduum sumat ad anteaactæ vitæ reputanda peccata, & simul memoriæ causa in schedulam ex ordine referenda: at ne imparatus, & sine aliquo morsu doloris pudorisque, ad accusationem accedat. In ipsa vero cognitione, si turpitudine flagitiorum, aut magnitudine scelerum, quod sæpe fit; absterreri hominem senseris, quominus ipse se prodat; hilari facie, blandoque sermone, quin etiam, si opus fuerit, variis te quoque morbis animi olim implicitum fuisse testando, uti singula probe fateatur, adduces; & cum alia diligenter investiganda & elicienda sunt: tum vero accuratissime, quæ ad nefaria lucra, & res dolo malo partas aut tentas pertinent. Etenim, si quem fœnore contaminatum, aut peculatu, vel iniquis pactioibus, in universum inter-

roges, nam aliena possideat; ut est pro-
 clivis ad sui tutelam, & sibimet liben-
 ter ignoscit hominum natura, facile in-
 ficiabitur: sin genus vitæ artisve quam
 factitet, si usuras, & contrahendi, mer-
 candi, vendendi formulas nominatim ex-
 quiras, & (si regius forte præfectus cu-
 ratorve sit) si de interversa intercepta-
 ve pecunia, de monopolis per vim ne-
 fasque institutis, deque aliis quæ magi-
 stratus contra voluntatem Regis, & jus
 commune plerunque sibi pro potestate &
 imperio vindicant, singillatim percun-
 ctare; multorum haud dubie delictorum
 confessionem exprimes, quæ reus alio-
 qui, vel per malitiam, vel per inscitiam
 silentio forsitan involuisset. A confes-
 sione, si noxius tibi dura & perfricta vi-
 sus erit fronte; comperendinabis videli-
 cet, eique certos interea locos ad com-
 mentandum assignabis, quorum conside-
 ratione, tamquam repetitis iactibus e si-
 lice, pectoris sui pios gemitus, & ali-
 quas amoris divini scintillas excutiat.

Quod si fraudati quid forte restituendum vel condonandæ injuriæ, vel scorta relinquenda, vel ejusmodi quippiam expiandum sit; plane videbis, uti ante latam sententiam expietur, neu te largis cujusquam pollicitationibus induci permittas: nam qui piaculis ejusmodi obstricti tenentur, ab Sacerdote appellati, magis in promittendo interim faciles, quam in præstando postmodum fideles existunt. Ubi sine fallacia ab reo satisfactum esse didiceris, tum demum, æternis vinculis absolutum, temporario aliquo supplicio rite injuncto, dimittes. Si qua pecuniæ summa, seu propterea quod justî domini copia nulla sit, seu etiam pietatis ac beneficentiæ studio, erit in pauperes conferenda; nequaquam ego tibi sim auctor, ut illius pecuniæ te sequestrum ac diribitorem exhibeas, sed eam tu (nisi tibi secus interdum in re præsentî videbitur) ad Misericordiæ sodales extemplo rejicies: atque id multis gravibusque de causis. primum, quod

tibi non æque ac sodalibus nota est mendicorum & egentium turba: quorum, alii sæpe morbum, alii probitatem & sanctimoniam, alii etiam inopiam ipsam egregie simulant. Ad hæc, si percubuerit, humanis necessitatibus & egestati paratum in tua facilitate subsidium esse; tanti undique petentium concursus ad te fient, uti ad Apostolicas functiones, quæ tibi primæ esse debent, otii nihil supersit. Non est porro æquum, te qui ad Evangelium prædicandum veneris relicto Verbo Dei, ministrare mensis. Postremo, si pecunias ipse tractare assueveris, metuendum est, ne famæ tuæ atque existimationi aliqua labes ab iniquis, & omnia pejorem in partem interpretantibus, adspargatur. Quæ cuncta incommoda effugeris, si hæc Christianæ caritatis, & officii partes, eidem Sodalitio delegaveris. Quotidiani usus præcepta, ad æternam salutem præcipue necessaria, in Beatæ Virginis, & in Misericordiæ templo palam

in tabella propones. Ad ea per legenda, exscribenda, &, quod caput est, observanda, cum cæteros invitabis, tum vero pœnæ loco, si res postulet, adiges in tempus certum, quorum ipse confessionem exceperis: ut inde perpetuum, si fieri possit, ejus disciplinæ consuetudinem sponte retineant. Singulis vero noctibus, voce ad commiserationem accommodata, vicitim populo commendabis opportuna deprecatione adjuvandas animas, quæque in hac vita peccato letali tenentur, quæque in altera purgatorio igne torquentur. Statis per hebdomadam diebus operam conferes ad similitates civium dirimendas, restinguenda odia, forenses denique controversias componendas, quippe quarum impensæ magno civium damno sæpe sortem exsuperant. Ergo iis omni ope obviam ibis: atque ipsos etiam quorum interdum culpa lites aluntur, scribas ac legulejos, tibi aliquo pacto devincire, & salutari quopiam remedio sanare cona-

beris. In concionibus autem, quo magis commune bonum id est, eo majorem, uti dicebamus, industriam, & assiduitatem, & operam collocari, neque illas ad vulgi oblectationem plausumque, sed ad morum emendationem, & unius Dei gloriam omnino referri par est. Animorum quippe agitur salus: adhibenda vulneribus remedia; non prurientes auses curiosis quæstionibus, & inani sermone scalpendæ, ac proinde accersita, fucata, dubia, obscura, controversa, ne in medium adduxeris. virtutis amorem, vitiorum odium excitare contendes: & ex iis quæ pro universo mortalium genere Christus Dominus acerbissima pertulit, locum subinde aliquem inducendo, ad male actæ vitæ detestationem, ad lacrymas, ad Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta populum vehementer impelles. Inter dicendum autem, vide ne quem eorum præsertim qui cum imperio ac potestate sunt, aperte perstringas. Exulcerare plagas hoc

quidem est, non curare. & qui longius in eo genere provehuntur, efficiunt nihil, nisi ut magno labore, fructu nullo, gratias perdant, odia colligant. Privatæ objurgationes in privato adhibendæ sunt, & quidem plurima humanitate conspersæ. opulentis vero ac potentibus viris, quod ferme delicatum & fastidiosum est genus, inter ipsam admonitionem subinde etiam te ad pedes abjicies; vel, si res tulerit, caros dabis amplexus: plane ut perspiciant non tristitia te ulula, vel severitate, vel negotiorum appetentia, sed eximia quadam benevolentia & caritate, ad officium reprehensionis adduci. Jam vero, de familiari convictu, & quotidiana cum hominibus consuetudine, haud levis est animadversio; multasque & magnas ea res habet cautiones: quarum prima illa est: Ita utendum amicis, quasi non tu quidem illis, sed illi tibi olim infensi, infestique futuri sint. Id si præsumpseris animo, longe attentius omnia circumspi-

cies, teque ipse in officio continebis; neque in securitatem effusus, admittes quod aliquando tibi exprobrari, aut obijci possit. In universum tamen, te cunctis mitem, jucundum, affabilem præbeas velim; ut ea comitate illecti (nam alioqui anceps & periculosa curatio est, quod item supra monuimus) omnes tibi pectorum suorum latebras, ac recessus aperiant. Alter locus cautionis est, operam des uti studiosos recti, verosque discipulos, a fictis pravisque dignoscas; & convenientem utrisque facias medicinam. Non enim deerunt plurimis obsiti ulceribus, qui, vel metu ne illa detegas, vel etiam captandæ ad cæteros commendationis causa, ultrò sese tuam in amicitiam ac familiaritatem insinuarere non dubitent. ii, si te inter cætera ad prandium aut cœnam invitent, i sane; ac tu vicissim illos ad Sacramentum Confessionis invita: curaque, uti prorsus intelligant, fixum esse tibi certumque, eos omni ratione ad Christia-

nam severitatem ac disciplinam, a laxiore vita deliciisque traducere. sic fiet, uti vel in posterum te frustra interpellare desistant, vel (quod optandum est magis) ad meliorem frugem, te duce ac magistro, tandem aliquando perveniant. A donis muneribusque (frivola quædam excipio; quæ si recuses, largitor utique Lusitanus contemni se putat) omnino abstinebis, vulgati proverbii memor; Captum esse, qui ceperit. Joannes tibi Rex omnia ad victum, cultumque necessaria detulit. ejus utere benignitate, atque idipsum modice, vel etiam intra modum; ut votivæ paupertatis religiosa professio constet. Si multis e partibus ad te cibaria cocta seu cruda mittentur; ea tu ad carcerem, vel ad valetudinarium publice deportanda curabis. atque hoc pacto, in tractandis hominum ingeniis tua tibi ratio longe solutior & expeditior fuerit. Quos ad vitia projectos, & in peccandi libidine perperam obstinatos offenderis;

gehennæ quidem illos, & futuri terrore
 iudicii maxime commoveri oportebit .
 sed quoniam hæc nimium abesse lon-
 ge, stulti homines putant , multi etiam
 propter fidei imbecillitatem , sint ne o-
 mnino ulla , turpiter ambigunt ; at tu ,
 morbos, ærumnas, calamitates, exsilia,
 vincula , cædes , orbitates, naufragia ,
 bonorum proscriptiones direptionesque ,
 & alia malorum genera sexcenta percur-
 res, quibus in hac etiam vita impios ac
 pravi tenaces homines afficit Deus: ea-
 que denunciatione perditos & insanos
 ab amentia revocare conaberis . Si cum
 irato, & flagrante cupiditate vindictæ ,
 res tibi fuerit ; blanda primum oratio-
 ne, quasi aliud agens, mulcebis homi-
 nem: dein, capto circuitu , sensim ad
 causam accedes , ut quam ille queratur
 injuriam eleves verbis , & multo mino-
 rem opinione fuisse demonstras : aut
 etiam divino permissu relatam , quod
 injuriosum ille quoque se quondam in
 alios fortasse præbuerit. ad hæc & alia

1875
 Fondo librario
 antico

Id genus dicta, si te aversabitur, cedes tempori scilicet: sin dederit sese, pre- mes paulatim acrius, & identidem in- stabis, quoad se data perturbatione re- liquam abs re medicinam libenter acci- piat. eadem ferme observatione, ad le- niendum dolorem, mœroremque, & cœ- teras animorum ægritudines, uti licebit. Atque hæc cum iis qui Christiani cen- sentur. Convertendis autem ad Chri- stum Judæis, ethnicisque, suum item spatium ac laborem imperties: quam ad rem, ne longior sim, non pauca ex iis quæ supra posuimus transferri commode poterunt. Verum de his hætenus. redeo ad prima. Tu fac in aliorum curatio- nem ita, mi Gaspar, incumbas, ut in- terea tuæ ipsius perfectioni ac saluti quam diligentissime consulas. Vale.

AD MAJOREM DEI GLORIAM ET B.
MARIE SEMPER VIRGINIS ET
OMNIUM SANCTORUM.

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

ACVII
52

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

20
10

Fondo librario antico dei Gesuiti italiani
www.fondolibrarioantico.it

